Blogi

Blogi: Kotitalouksien reaalitulojen kasvu pysähtynyt

Suomen talous | 02.07.2015 | Juha Kilponen

KIRJOITTAJA

Juha Kilponen
Osastopäällikkö

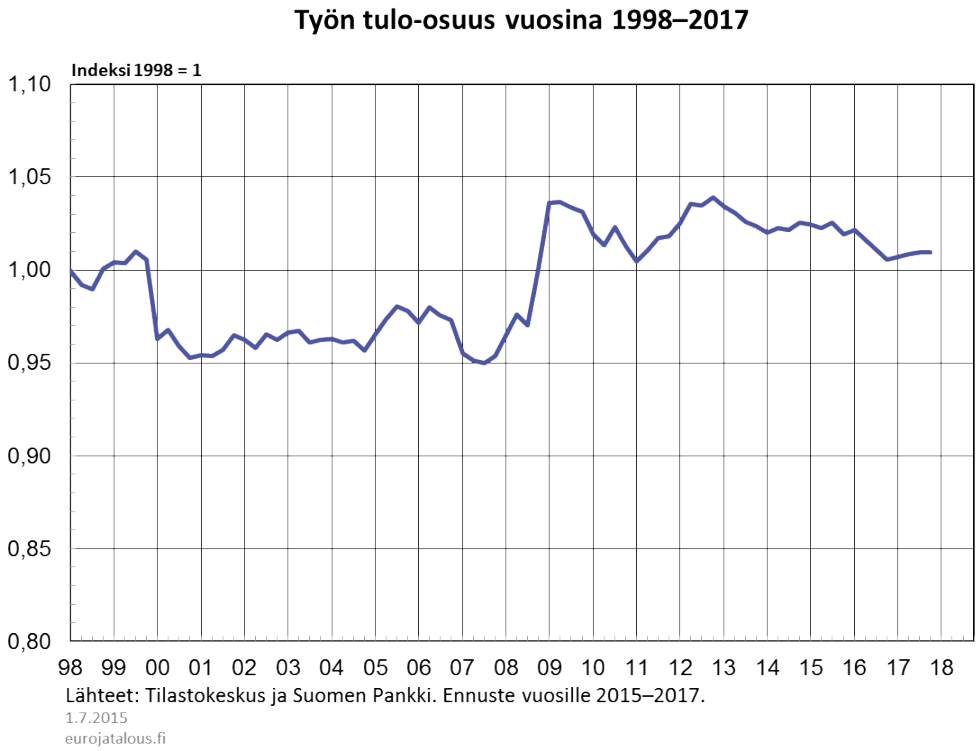
Kotitalouksien reaaliansioiden ja siten myös kysynnän kasvun hiipumista selittää keskeisimmin kokonaistuottavuuden ja pääomakannan kasvun hidastuminen.

Suomen Pankin uusimmassa ennusteessa talouden vaatimattoman kasvun ennakoidaan jatkuvan jopa ennustehorisontin 2015–2017 yli. Pitkäaikaisesti hidastuneen kasvun oloissa (vrt. secular stagnation) kotitalouksien reaalitulot eivät kasva tai ne jopa supistuvat, ja talouskasvu jää yhä enemmän jälkeen sen historiallisesta trendistä. Työllisyys kehittyy heikosti, työttömyys kasvaa ja työllistymisen mahdollisuudet heikkenevät (ks. artikkeli).

Kuvioon 1 on piirretty reaalipalkkatulojen kehitys työikäistä kohden vuodesta 1998 vuoteen 2017, missä vuodet 2015–2017 sisältävät Suomen Pankin tuoreimman ennusteen mukaisen arvion kotitalouksien reaalipalkkatulokehityksestä. Tässä tarkastelussa tulonsiirtoja ei ole sisällytetty reaalituloihin, koska haluan tarkastella kotitalouksien tulokehitystä tuotannollisen toiminnan näkökulmasta. Tulonsiirtojen osuus on toki noussut kotitalouksien käytettävissä olevista bruttomääräisistä tuloista kuten Kinnunen ja Mäki-Fränti artikkelissaan toteavat. Jos tulonsiirrot sisällytettäisiin reaalituloihin, peruskuva ei kuitenkaan muuttuisi.

Reaalipalkkatulot kasvoivat tasaisesti ja nopeasti vuosien 1998–2007 välillä. Kansainvälisen rahoituskriisin aikana reaalitulot supistuivat, mutta alkoivat toipua jo vuoden 2009 jälkeen. Toipuminen jäi kuitenkin lyhyeksi. Vuoden 2012 jälkeen reaalitulot alkoivat supistua uudestaan, eivätkä ne ole enää toipuneet rahoituskriisiä välittömästi edeltäneelle tasolleen.

Kuvio 1.

Reaalipalkkatulot työikäistä kohden olivat vuoden 2014 lopussa vielä alemmalla tasolla kuin ne olivat vuonna 2007. Suhteessa vuoteen 1998 reaalipalkkatulot olivat vuoden 2014 lopussa kuitenkin noin 27 prosenttia korkeammalla. Vuosien 1998–2008 välillä reaalitulot sen sijaan kohosivat 35 prosenttia. Suomen Pankin ennusteessa reaalitulojen kasvu jää vaatimattomaksi vuosina 2015–2017.

Mikä selittää reaalitulojen kehitystä?

Hieman talousteoriaa käyttämällä, reaalipalkkatulojen kehitys voidaan jakaa neljään osatekijään, jotka ovat:

- muutos työn tulo-osuudessa
- muutos käytettävissä olevassa pääomassa
- muutos kokonaistuottavuudessa
- muutos osallistumisasteessa (työllisyysasteessa)

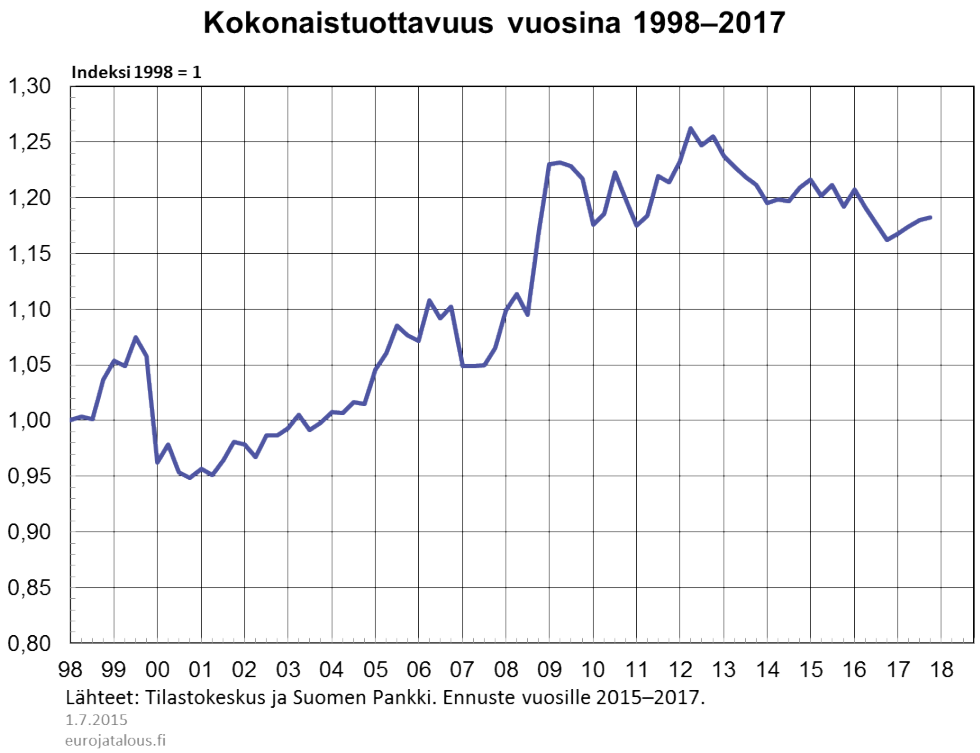
Mielenkiintoinen kysymys on, mikä tai mitkä näistä neljästä tekijästä selittävät reaalipalkkatulojen kehitystä ja erityisesti reaalipalkkatulojen kasvun merkittävää hidastumista vuoden 2007 jälkeen.

Kuviosta 2 käy ilmi että työn tulo-osuus pysyi hyvin vakaana vuosien 1999–2007 välillä. Vuoden

2007 jälkeen työn tulo-osuus hyppäsi uudelle tasolle ja on sen jälkeen pysynyt jälleen varsin tasaisena. Vuoden 2008 jälkeen työn tulo-osuus on pysynyt käytännössä samalla tasolla.

Työn tulo-osuuden kehitys vuoden 2007 jälkeen on tukenut reaalipalkkatulokehitystä, eikä siis selitä reaalipalkkatulojen kasvun pysähtymistä vuoden 2007 jälkeen.

Kuvio 2.

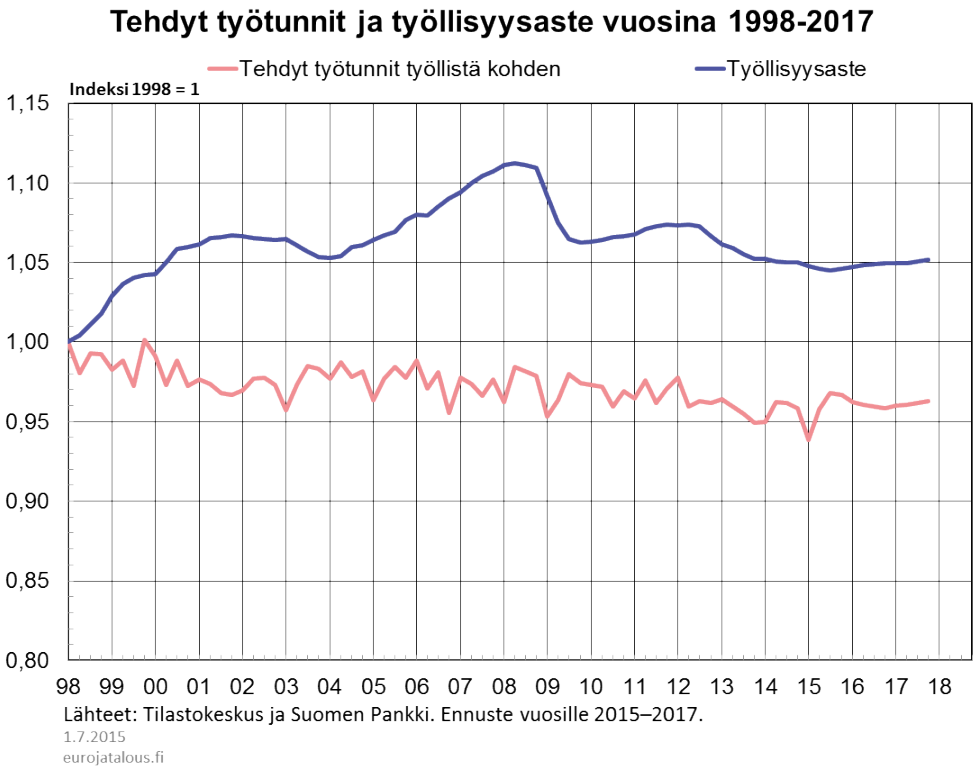

Kuviossa 3 tarkastellaan kiinteän nettopääomakannan kehitystä suhteessa työikäiseen väestöön.

Pääomakanta koostuu sekä aineellisista että aineettomista varoista, sisältäen esimerkiksi koneet ja laitteet, tietokoneet ja ohjelmistot, sekä T&K-investoinnit, jotka uuden kansantalouden tilinpidon mukaan lasketaan mukaan tuotannolliseen pääomaan. Mitä enemmän taloudessa on pääomaa, sitä enemmän kotitaloudet tienaavat. Havaitaan, että pääomakanta on kasvanut tasaisesti vuoteen 2007 saakka, minkä jälkeen sen kasvu on hidastunut selvästi. Rahoituskriisin aikana pääomakanta kasvoi tuskin lainkaan, eikä pääomakannan kasvu ole rahoituskriisin jälkeenkään saavuttanut sen edeltävää nopeutta. Suhteessa vuoteen 1998 oli pääomakanta vuonna 2014 työikäistä kohden 25 % korkeammalla tasolla, eli se on kasvanut jotakuinkin saman verran kuin reaalipalkkatulotkin.

Pääomakannan kasvun dynamiikka on varsin samansuuntainen kuin reaalipalkkatulojen, mutta pääomakannan kasvun hidastuminen ei yksin ei riitä selittämään reaalipalkkatulojen kasvun

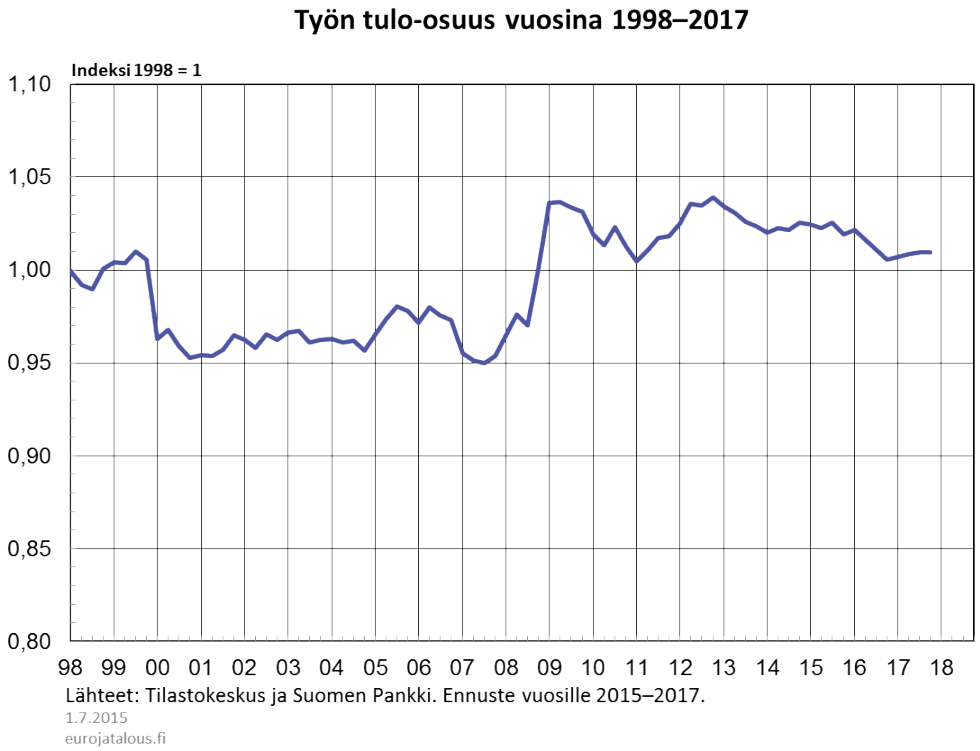
pysähtymistä rahoituskriisin jälkeen.

Kuvio 3.

Kuviossa 4 tarkastellaan kokonaistuottavuuden kehitystä koko kansantalouden tasolla. Kokonaistuottavuus kertoo siitä, kuinka paljon talous tuottaa annetuilla resursseilla (työpanos ja työntekijöiden käytettävissä olevat koneet ja laitteet (= pääomakanta). Kokonaistuottavuuden voidaan nähdä vaihdelleen pääosin myötäsyklisesti. Vuosituhannen vaihteen tienolla kokonaistuottavuuden kasvu hidastui teknologiabuumin päättymisen kunniaksi, kasvoi sen jälkeen vuoteen 2006, hidastui ja kasvoi jälleen vuoteen 2008 saakka. Sen jälkeen kokonaistuottavuuden kasvu on käytännössä pysähtynyt ja kokonaistuottavuus on jopa alentunut vuoden 2011 jälkeen. Kotitalouksien tulot ovat kehittyneet hyvin samansuuntaisesti.

Kuvio 4.

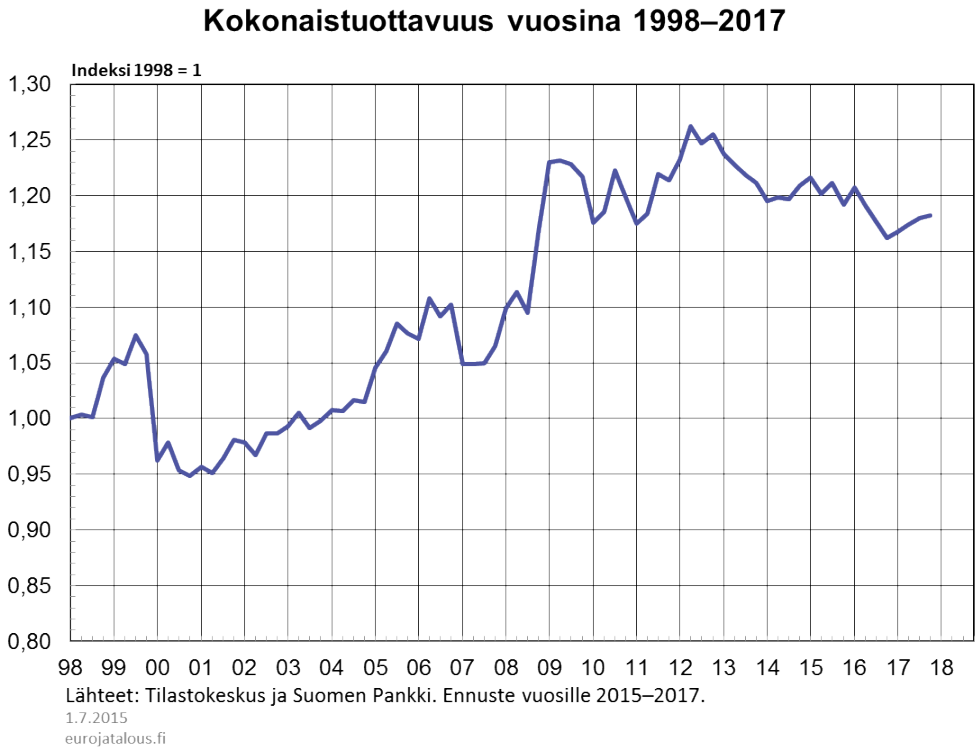

Merkittävin kotitalouksien reaaliansioiden kasvun pysähtymistä selittävä tekijä näyttäisi olevan kokonaistuottavuuden kasvun pysähtyminen erityisesti vuoden 2008 jälkeen.

Kuviossa 5 tarkastellaan vielä työpanoksen kehitystä. Työpanos vastaa kuviossa koko taloudessa tehtyjen työtuntien määrää vuosineljänneksessä työikäistäistä kohden. Tehdyt työtunnit työikäistä kohden ovat kehittyneet varsin tasaisesti koko ajanjaksolla. Vuosien 1998–2007 välillä tehdyt työtunnit työikäistä kohden kasvoivat kumulatiivisesti vajaat 10 prosenttia. Voimakkaimmin tehdyt työtunnit kasvoivat vuosien 2004–2005 välillä. Vuoden 2008 jälkeen työtunnit ovat supistuneet, lyhyttä vuosien 2010–2011 ajanjaksoa lukuun ottamatta. Tehdyt työtunnit työikäistä kohden olivat vuoden 2014 lopussa käytännössä samalla tasolla kuin tarkastelujakson alussa vuonna 1998.

Tehtyjen työtuntien määrän supistuminen selittää pienen osan reaalipalkkatulojen muutoksista kyseisellä ajanjaksolla.

Kuvio 5.

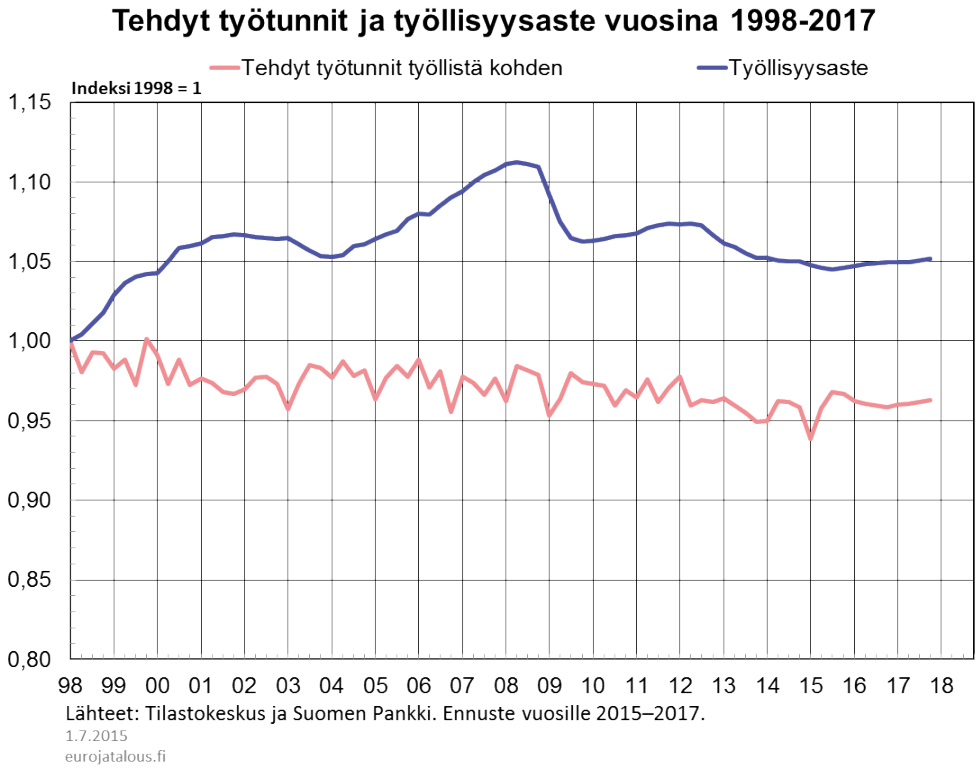

Tehdyt työtunnit työikäistä kohden voidaan jakaa vielä kahteen komponenttiin:

- tehdyt työtunnit työllistä kohden
- työllisyysaste (= työlliset / työikäinen väestö)

Kertomalla nämä kaksi osakomponenttia, saadaan työtunnit työikäistä kohden, eli kuvio 5.

Kuviosta 6 käy ilmi, että tehdyt työtunnit työllistä kohden ovat säilyneet varsin vakaana. Vaihtelut tehdyissä työtunneissa työikäistä kohden heijastavat siis pääasiassa muutoksia työllisyysasteessa. Työllisyysaste on vaihdellut suhdanteiden myötäisesti, mutta siinäkin vaihtelut jäävät varsin pieneksi suhteessa reaaliansioiden vaihteluun (vrt. kuva 1). Työllisyysaste on alentunut vuoden 2007 tasosta vain noin 3 prosenttiyksikköä (62,6:sta 59,8 prosenttiin) vuoden 2014 loppuun mennessä.

Kuvio 6.

Työllisyysasteen alenemista ei voida pitää keskeisenä selittäjänä reaaliansioiden kasvun pysähtymisen taustalla.

Tämän yksinkertaisen analyysin perusteella kotitalouksien reaaliansioiden, ja siten myös kysynnän, kasvun hiipumista selittää keskeisimmin kokonaistuottavuuden ja pääomakannan kasvun hidastuminen. Tämä puolestaan heijastaa Suomen talouden pitkään jatkunutta muutosta tuotantorakenteessa. Kokonaistuottavuuden kasvun hidastumisen ja investointien vähäisyyden taustalla vaikuttaa varmuudella esimerkiksi vientiteollisuuden työpaikkojen menetykset (ks. artikkeli) ja uusien yritysten syntymistahdin romahtaminen (ks. artikkeli).

Asiasanat

kotitaloudet, kotitalouksien tulot